

Ewald Engelen: Bonussen zijn de pest voor het bedrijfsleven

'We leven in een bestel waar one euro one vote geld'

artikelHoogleraar financiële geografie Ewald Engelen (54) veranderde radicaal van mening over bonussen.

Door: Laura de Jong 24 juni 2017, 02:00

•

De oude opvatting

'De fixatie op bonussen is onzinnig en de Nederlandse bonusdiscussie overdreven. In 2007 schreef ik in [een opinierechtikel in NRC Handelsblad](#) dat we bonussen moeten accepteren en moeten ophouden met eindeloos gekissebis over de hoogte daarvan. Ik was van mening dat we net als in de VS deze veelverdieners niet zouden moeten aanspreken op wat zij verdienden, maar veel meer op wat zij voor het algemeen belang deden met dat geld. Bonussen zijn niet het probleem, schreef ik.'

Het kantelpunt

'De financiële crisis die vanaf 2008 klotsend over de dijken van de Nederlandse polder sloeg, maakte vrij snel duidelijk dat de bonusprikkels in de financiële sector hadden geleid tot extreem riskant en kortzichtig beleggingsgedrag van bankiers. Ze waren bezig met winst over een kwartaal en wat er daarna zou gebeuren, zou de financiële sector worst wezen.

Formeel leven we in een democratie waar iedere burger een stem heeft, maar feitelijk leven we in een bestel waar one euro one vote geldt.

'Ook door Piketty ging ik anders denken over bonussen. Hij maakte in 2014 met zijn boek *Kapitaal* duidelijk dat er een relatie is tussen de extreme salariering aan de top van het bedrijfsleven en scherp toegenomen ongelijkheden in veel West-Europese en Noord-Amerikaanse landen. Bonussen leiden niet alleen tot kortzichtigheid en riskant gedrag, maar hebben ook bredere maatschappelijke consequenties: ze transformeren relatief egalitaire samenlevingen tot samenlevingen die gekenmerkt worden door grote economische ongelijkheid. Dat leidt ook tot politieke ongelijkheden. Via het old boys network hebben de rijken meer zeggenschap dan de armen of de gewone man. Formeel leven we in een democratie waar iedere burger een stem heeft - het one man one vote-principe - maar feitelijk leven we in een bestel waar one euro one vote geldt.

'Ook begon ik in te zien dat de prikkels die we de top van het bedrijfsleven geven, nadelig zijn voor werknemers. Topbestuurders worden beloond als de aandelenkoers zo hoog mogelijk is. Een manier om dat voor elkaar te krijgen is door andere bedrijven over te nemen, maar die overnames leiden bijna altijd tot massaontslagen. Die worden vervolgens weer beloond door de aandeelhouders. De werknemer is de dupe.'

De nieuwe opvatting

Bonussen druisen in tegen het belang van werknemers

'Bonussen zijn de pest voor het bedrijfsleven, omdat ze ertoe leiden dat extreem risicogedrag wordt beloond en dat we topbestuurders een enorme kortetermijnnoriëntatie opdringen.

'Ik ben tegen bonussen. We kunnen een wettelijk verbod afkondigen op bonussen, maar dat is waarschijnlijk niet haalbaar. Wel kunnen we de ondernemingsraad grotere bevoegdheden geven bij het vaststellen van het beloningspakket van de bestuurders van de onderneming. Bonussen druisen immers in tegen het belang van werknemers. Als je dat wilt keren, moet je werknemers via de ondernemingsraad een grotere zeggenschap geven over de aard, de omvang en de samenstelling van de beloningen. En dus niet langer de raad van commissarissen het beloningspakket laten samenstellen.

'De economische en financiële elite moet worden wakker geschud. Topbestuurders zouden niet vooral goed voor zichzelf moeten zorgen, zij zouden juist een breder maatschappelijk belang moeten dienen. Duurzaamheid, beschaafde belastingaangifte en fatsoenlijke salarissen moeten centraal staan bij een beursgenoteerde onderneming in plaats van het streven naar een zo hoog mogelijke aandeelhouderswaarde.

'We hebben sinds de crisis veel te weinig gedaan om te zorgen dat de financiële sector weer dienstbaar wordt aan de reële economie. En eigenlijk kun je niet anders dan constateren dat de fixatie op aandeelhouderswaarde eerder is vergroot dan verkleind.

'Of ik het nog belangrijk vind wat veelverdieners met hun geld doen? Ja, hoe meer filantropie, hoe beter. Maar belangrijker is toch echt paal en perk stellen aan zelfverrijking.'

Het effect

Uitnodigingen van de economische en politieke elite krijg ik niet meer

'Mijn publiek is veranderd. Vroeger werd ik met enige regelmaat uitgenodigd door banken en andere ondernemingen om daar te spreken over ons financiële stelsel. Dat soort uitnodigingen van de economische en politieke elite krijg ik niet meer. En die zou ik nu ook niet meer accepteren. Ik ben meer terechtgekomen in een hoek waar de kritiek op het kapitalisme en de kapitalistische economie centraal staat. Men is mij steeds meer een populist gaan noemen. Dat heeft alles te maken met mijn nieuwe opvattingen, neem ik aan. Ik ben daar trots op. Opkomen voor de belangen van de kwetsbaarsten is wat mij betreft een moreel gebod. En dat is niet te combineren met de roofzucht aan de top.'